

36-72 Aylar Arasında Çocuğu Olan Annelerin Oyuncak Seçimindeki Görüşlerinin İncelenmesi

Araştırma Makalesi / Research Article

 Nezahat Hamiden KARACA, Afyon Kocatepe Üniversitesi

Öz

Bu çalışmada, 36-72 aylık çocukların annelerinin oyuncak seçimindeki görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmaya, Afyonkarahisar il Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilkokul ve bağımsız anaokulları arasından, tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen, normal gelişim gösteren 36-72 ay arasındaki 110 çocuğun anneleri dâhil edilmiştir. Araştırmada veri toplama amacıyla, Genel Bilgi Formu ve araştırmacı tarafından oluşturulan "Annelerin Oyuncak Seçimindeki Görüşleri Formu" kullanılmıştır. Annelerin oyuncak seçimindeki görüşlerini incelemek amacıyla tarama modeli türlerinden genel tarama modelinden yararlanılmış ve betimleyici istatistik kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan araştırma bulgularına göre annelerin çocuklarına oyuncak seçerken; fiyatına, güvenlik ve kalite özelliklerine, eğitici olmasına, gelişimlerine katkı sağlamasına, olumsuz etkilememesine ve saldırgan duygularını ortaya çıkarmamasına her zaman dikkat ettikleri, ancak yıkanabilen ve doğal malzemelerle yapılmış olmalarına bazen dikkat ettikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Oyun,
oyuncak,
anne,
okul öncesi dönem,
özellik.

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 14.02.2020

Kabul Tarihi: 24.06.2020

E-Yayın Tarihi: 25.06.2020

Examining the Toy Preference Views of Mothers of 36-72 Month-Old Babies

Abstract

In this study, it was aimed at examining the views of mothers of 36-72 month-old children's about toy preferences. The mothers of 36-72 month-old 110 babies, who were developing in normal standards, participated in the study that were selected through random sampling among the primary schools and independent pre-schools serving under Afyonkarahisar Provincial Directorate of National Education. General Information Form and "Toy Preference Views of Mothers Form" were used for data collection in the study. Among the survey models, the general survey model was used for examining the views of mothers about toy preferences, and they were analyzed through descriptive statistics. According to the research finding, it was determined that, while choosing toys for their babies, the mothers always cared about the price/safety/quality properties, and whether toys are educative, whether they contribute to the development of the child, whether they have any negative impact and whether they cause aggressive behaviors; however, they sometimes cared about whether the toys are washable and made of natural materials.

Keywords

Play,
toy,
mother,
preschool,
feature.

Article Info

Received: 02.14.2020

Accepted: 06.24.2020

Online Published:

06.25.2020

Giriş

Geçmişten günümüze kadar varlığını koruyan oyuncaklar, çocuklar için yaşamlarında önemli yer tutmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte geleneksel oyuncaklar, yerlerini internet oyunlarına veya dijital oyuncaklara bırakmaya (Şarman, 2015; Smirnova ve Nieves-Rosa, 2018) başlamış olsa da oyuncakların, her çocuk tarafından aynı amaçla ve farklı şekillerde kullanılmaya devam ettiği görülmektedir (Cinel, 2006). Özellikle büyüme ve gelişmenin hızlı olduğu okul öncesi dönemde, çocuklar çevrelerinde buldukları her türlü malzemeyi hayal güçlerini kullanarak oyuncak olarak görmektedirler (Egemen, Yılmaz ve Akil, 2004; Smirnova ve Nieves-Rosa, 2018). Oyuncaklar çocukların oynayarak öğrenmelerini ve aynı zamanda bilişsel, dil sosyal-duygusal, psikomotor gelişimlerini ve özbakım becerilerini kazanmalarına yardımcı olan materyaller olarak vurgulanmaktadır (Nwokah, Hsu ve Gulker, 2013; Oğuzkan ve Avcı, 2000; Oktay, 2002; Piaget, 2002; Yeniasir, Gökbulut ve Yaraşır, 2017). Okul öncesi dönemde çocukların yaş ve gelişim düzeyine, ilgi ve gereksinimlerine göre hazırlanmış oyun ortamları ve oyuncaklar, eğitimi desteklemede ve gelişimlerinin sağlıklı bir şekilde olmasında önemli yer tutmaktadır (Kandır ve Şahin, 2011; Spodek ve Saracho, 2003). Çünkü çocukların yaş, gelişim, ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda sunulan oyuncaklar, çocukların oyunu çeşitlendirebilmelerine olanak sağlayarak, günlük yaşantı ve deneyimleri anlayabilmelerine, sosyal hayata uyum sağlamalarına yardımcı olabilmekte (Çamur vd., 2008; Hoorn, Nourot, Scales ve Alward, 2007; Kandır ve Şahin, 2011; Pehlivan, 2005; Smirnova, 2011), aynı zamanda rahatlıkla risk alarak yeni şeyler üretebilmelerini, gördüklerini taklit etmekle kalmayıp kendi yeteneklerini de ekleyerek yeni şeyler yaratabilmelerini desteklemektedir (Dauch vd., 2018; Poyraz, 2003).

Oyun ortamlarında çocuğun oyun davranışını; yaşı, ilgi ve gereksinimleri, öğretmen ya da çocuğa bakan kişi (Saracho, 2002) ile çocuğun yaşamında önemli role sahip olan oyuncakları etkilemektedir. Bu cümleyi dilbilgisi kurallarına uygun yeniden yazalım. Çünkü çocukların yaş ve gelişim dönemlerine göre oyun esnasında kullandıkları oyuncaklar değişmektedir. Çocuklar oyuncakları; bazen kendileri tarafından geliştirilmekte bazen yetişkinler tarafından hazırlanabilmekte (Yalçınkaya, 2004) ya da satın alınabilmektedir. Çocuklara sunulacak oyuncakların, satın alınması zorunlu değildir. Önemli olan oyuncakların gerçek yaşamı yansıtan, tekrar tekrar kullanılabilen, farklı düşünmeye, araştırmaya, keşfetmeye olanak sağlayan, yaratıcılığı ve tüm gelişim alanlarını destekleyen materyaller arasında yer almasıdır (Arıkan ve Karaca, 2004; Egemen, Yılmaz ve Akil, 2004; Pehlivan, 2005; Romanoj, 2003; Turla, Avcı ve Ersoy, 2006; Kaya, 2007). Bu noktada öğretmen ve ailelere büyük görevler düşmektedir (Kollmayer vd., 2018).

Oyuncak seçimi, çocukların yaşamında rastgele yapılmayacak kadar önemli olan bir etkinliktir. Oyuncak yapma ya da satın alma aşamasında çocuğun sağlığı ve güvenliği açısından risk oluşturmamasına dikkat edilmelidir (Fisher-Thompson vd., 1995; Healey ve Diğ., 2018). Bununla ilgili olarak Türkiye’de Sağlık Bakanlığı tarafından 4 Ekim 2016 tarihli resmi gazetede yayınlanan “Oyuncaklar Hakkında Yönetmelik”te oyuncakların üzerinde ya da etiketinde ürün ile ilgili kalite göstergesi olan CE işareti, kaç yaş aralığındaki çocuklar için hazırlandığı ve oyuncakların taşıyabileceği özel riskler hakkında bilgi veren kullanım kılavuzu bulunmalıdır (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161004-24.htm>). Çocukların oyun ortamları ve bu ortamlarda sunulan oyuncaklardan yeteri kadar yararlanmaları için en uygun oyuncakın seçilmesi önemli yer tutmaktadır. Oyuncak alacak bireylerin, çocukların yaş ve gelişim düzeyleri, ilgi ve gereksinimleri hakkında bilgi

sahibi olmaları gerekir. Ayrıca çocukların yaş ve gelişim düzeylerine göre oyuncak alırken nelere dikkat edilmesi gerektiği, neye göre alınması gerektiğini iyi bilmeleri gerekir (Vichasilp, 2017). Çünkü çocukların sağlığı ve güvenliğini riske edecek, çocukların gelişimlerini olumsuz yönde etkileyecek oyuncaklar istenmeyen sorunlarla karşı karşıya kalınmasına neden olabilir (Boe ve Woods, 2018; Weisgram ve Brum, 2018). Özellikle günümüzde, sosyal medyanın etkisi ve akran ilişkileri nedeni ile istenmeyen oyuncaklar ebeveynler tarafından tercih edilebiliyor. Örneğin son zamanlarda çocukların ellerinde görülen stres çarkları, tabanca çeşitleri çocukların fiziksel olarak yaralanmalarına neden olabiliyor. Ayrıca oyuncakların yapım aşamasında kullanılmaması gereken fatalat (plastik katkı maddesi) ile yapılan oyuncaklar kanser riski oluşturabiliyor. Daha çok örneklendirilebilecek bu oyun materyallerinin çocukların gelişimlerini olumsuz yönde tehdit ettiği görülmektedir. Buradan hareketle bu araştırmada, 36-72 aylık çocukların annelerinin oyuncak seçimindeki görüşlerini incelemek ve çıkan sonuçlar doğrultusunda oyuncaklarla ilgili önerilerde bulunmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu araştırma, 36-72 aylık çocukların annelerinin oyuncak seçimindeki görüşlerini incelemek amacıyla tarama modeli türlerinden genel tarama modelinden yararlanılarak yapılmıştır. Genel tarama modeli, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile izleme ya da kesit alma yaklaşımı ile yapılan evrenin tümü ya da bir örnekleme üzerinde yapılan tarama olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırmaya, Afyonkarahisar il Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilkokul ve bağımsız anaokulları arasından, tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen, normal gelişim gösteren 36-72 ay arasındaki 110 çocuğun anneleri dâhil edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen çocukların demografik özellikleri incelendiğinde; %11,7'si 36-53 ay, %33,7'si 54-67 ay, % 54,6'sı 68 ay ve üstü arasında olduğu; %54,5'inin kız, %45,5'inin erkek olduğu; %40,0'ünün ilk çocuk, %33,6'sının son çocuk, %26,4'ünün ise ortanca veya ortanca çocuklardan biri olduğu; 55,5'inin iki kardeş, %25,5'inin üç kardeş ve üzeri, %19,1'inin ise tek çocuk olduğu; %60,9'unun bir yıl, %26,4'ünün iki yıl, %12,7'sinin ise üç yıl ve üzeri okul öncesi eğitime devam ettiği saptanmıştır. Araştırmaya dâhil edilen anne ve babaların demografik özellikleri incelendiğinde; annelerinin %68,2'sinin 30-39 yaş, %18,2'sinin 29 yaş ve altı, %13,6'sının 40-49 yaş aralığında olduğu; babalarının ise %60,9'unun 30-39 yaş, %26,4'ünün 40-49 yaş, %8,2'sinin 50 yaş ve üzeri, %4,5'inin 29 yaş ve altı olduğu; annelerinin %35,5'inin üniversite, %30,9'unun lise, %30,9'sinin ilkokul ve ortaokul mezunu olduğu, %2,7'sinin okuryazar olmadığı; babalarının ise %50,0'ünün üniversite, %28,2'sinin lise, %19,1'ünün ilkokul ve ortaokul mezunu olduğu, %2,7'sinin okuryazar olmadığı; annelerinin %70,9'unun ev hanımı, %16,4'ünün memur, %12,8'inin işçi olduğu; babalarının ise %36,4'ünün serbest meslek, %35,5'inin memur, %28,2'sinin işçi olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama amacıyla, Genel Bilgi Formu ve "Annelerin Oyuncak Seçimindeki Görüşleri Formu" kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından oluşturulan formda, çocuğun doğum tarihi, cinsiyeti, doğum sırası, ailedeki çocuk sayısı, çocuğun ne kadar süredir okul öncesi eğitime devam ettiği, anne-babanın yaşı, anne-babanın öğrenim durumu, anne-babanın mesleğini belirlemeye yönelik çoktan seçmeli sorular yer almaktadır. Genel bilgi formları çocukların anne babaları tarafından doldurulmuştur.

Annelerin Oyuncak Seçimindeki Görüşleri Formu

“Annelerin Oyuncak Seçimindeki Görüşleri” ile ilgili form araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Öncelikle alan yazın incelenmiş ve konu ile ilgili annelerle görüşülmüştür. Annelerin oyuncak seçimindeki görüşleri incelenerek madde havuzu oluşturulmuş ve oluşturulan maddelerin kapsam geçerliği için hazırlanan taslak form çocuk gelişimi ve eğitimi alan uzmanı üç öğretim üyesine ve okul öncesi dönemde çocuğu olan üç annenin görüşüne sunulmuştur. Uzman ve annelerden gelen öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak forma son şekli verilmiştir. Form, annelerin çocuklarına aldıkları oyuncakları seçerken nelere dikkat ettikleri, hangi kriterlere göre oyuncak seçtikleri, oyuncuğun özelliklerine bakıp bakmadıklarını belirlemek amacıyla 20 maddeden oluşmaktadır. Form “Her zaman”, “Bazen” ve “Hiçbir zaman” seçenekleri işaretlenerek cevaplanmaktadır. Anket, gönüllü anneler ile yüz yüze görüşmelerle uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS programına aktarılmış ve betimleyici istatistik kullanılarak analiz edilmiştir. Betimleyici istatistikte amaç, araştırma verilerinin betimlenip temel özellikleri açıklamak ve bu yolla temel özelliklerin başkaları tarafından da kolayca anlaşılabilmesini sağlamaktır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Bu nedenle, bu araştırmada her bir görüşme sorusu anlamlı bir tema olarak belirlenmiş ve her tema bütünlük içinde betimlenerek açıklanmıştır. Elde edilen bulgular frekans ve yüzdeler ile tablolar halinde sunulmuştur.

Bulgular

36-72 aylık çocukların annelerinin oyuncak seçimindeki görüşlerini incelemek amacıyla yapılan araştırmadan elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş ve tartışılmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Dahil Edilen Annelerin Oyuncak Seçiminde Fiyat ile ilgili Görüşleri

Annelerin Oyuncak Seçimi	Her zaman		Bazen		Hiçbir zaman		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Çocuğumun istediği oyuncuğu almadan önce fiyatına bakarım.	77	70,0	24	21,8	9	8,2	110	100,0
Oyuncağa çok para harcarım.	12	10,9	32	29,1	66	60,0	110	100,0
Pahalı olanları almasam da ucuz ve kaliteli oyuncak almaya dikkat ederim.	69	62,7	35	31,8	6	5,5	110	100,0
Çocuğum ne isterse alırım.	5	4,5	84	76,4	21	19,1	110	100,0
Oyuncakları görünüşüne göre alırım.	18	16,4	38	34,5	54	49,1	110	100,0
Oyuncak almam çocuğumla birlikte yaparım.	15	13,6	60	54,5	35	31,8	110	100,0

Tablo 1’de, araştırmaya dahil edilen annelerin oyuncak seçiminde fiyat ile ilgili görüşleri incelendiğinde; annelerin %70’inin her zaman, %21,8’inin bazen, %8,2’sinin ise hiçbir zaman “Çocuğumun istediği oyuncuğu almadan önce fiyatına bakarım.” görüşünde oldukları; %29,1’inin bazen, %10,9’unun her zaman, %60’ının hiçbir

zaman “Oyuncağa çok para harcarım.” görüşünde oldukları; %62,7’sinin her zaman, %31,8’inin bazen, %5,5’inin ise “Pahalı olanları almasam da ucuz ve kaliteli oyuncak almaya dikkat ederim.” görüşünde oldukları saptanmıştır. Annelerin %76,4’ünün bazen, %4,5’inin ise her zaman, %19,1’inin ise hiçbir zaman “Çocuğum ne isterse alırım” görüşünde oldukları; %34,5’inin bazen, %16,4’ünün her zaman, %49,1’inin ise hiçbir zaman “Oyuncakları görünüşüne göre alırım.” görüşünde oldukları belirlenmiştir. Annelerin %13,6’sının her zaman, %54,5’inin bazen, %31,8’inin hiçbir zaman “Oyuncak almam çocuğumla birlikte yaparım.” görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre annelerin çocuklarına oyuncak alımlarında çocukların görüşlerini dikkate almadıkları, alacakları oyuncakların belirlenmesinde fiyatının daha önemli olduğu söylenebilir. Bu durumun sebebi olarak annelerin çocuklarına oyuncak almalarını sosyoekonomik durumlarının etkisi olabileceği ya da fiyatı yüksek oyuncağın gerçekten çocuk için gerekli olup olmayacağı düşünceleri belirlediği sonucu çıkarılabilir.

Tablo 2. Araştırmaya Dahil Edilen Annelerin Oyuncak Seçiminde Kalite ve Nitelik ile ilgili Görüşleri

Annelerin Oyuncak Seçimi	Her zaman		Bazen		Hiçbir zaman		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Oyuncakların zehirsiz boya malzemesiyle boyanmış olmasını tercih ederim.	94	85,5	9	8,2	7	6,4	110	100,0
Oyuncağın dayanıklı olmasına dikkat ederim.	81	73,6	23	20,9	6	5,5	110	100,0
Oyuncak alırken yıkanabilen oyuncak olanını seçerim.	36	32,7	53	48,2	21	19,1	110	100,0
Oyuncağın güvenli şekilde kullanılabilir olmasına dikkat ederim. (Boyası çıkan, sivri köşeli, kolay kırılabilen-dağılabilen, cam veya plastikten yapılmış, metal parçalar içeren oyuncaklar seçmem.)	101	91,8	9	8,2	-	-	110	100,0
Pilli oyuncaklarda pilin koyulduğu yerin vidalı ve emniyetli olmasına dikkat ederim.	84	76,4	18	16,4	8	7,3	110	100,0
Oyuncağın kil, su, kum, plasterin, ahşap gibi doğal malzemelerden yapılmış olmasına dikkat ederim.	40	36,4	55	50,0	15	13,6	110	100,0

Tablo 2’de, araştırmaya dahil edilen annelerin oyuncak seçiminde kalite ve nitelik ile ilgili görüşleri incelendiğinde; annelerin %85,5’inin her zaman, %8,2’sinin bazen %6,4’ünün hiçbir zaman “Oyuncakların zehirsiz boya malzemesiyle boyanmış olmasını tercih ederim.” görüşünde; %73,6’sının her zaman, %20,9’unun bazen, %5,5’inin hiçbir zaman “Oyuncağın dayanıklı olmasına dikkat ederim.” görüşünde; %48,2’sinin bazen, %32,7’sinin her zaman, %19,1’inin hiçbir zaman “Oyuncak alırken yıkanabilen oyuncak olanını seçerim.” görüşünde oldukları belirlenmiştir. Annelerin %91,8’inin her zaman, %8,2’sinin ise bazen “Oyuncağın güvenli şekilde kullanılabilir olmasına dikkat ederim (Boyası çıkan, sivri köşeli, kolay kırılabilen-dağılabilen, cam veya plastikten yapılmış, metal parçalar içeren oyuncaklar seçmem.)” görüşünde oldukları; %76,4’ünün her zaman, %16,4’ünün bazen, %7,3’ünün hiçbir zaman “Pilli oyuncaklarda pilin koyulduğu yerin vidalı ve emniyetli olmasına dikkat ederim.” görüşünde oldukları; %50,0’sinin bazen, %36,4’ünün her zaman, %13,6’sının hiçbir zaman “Oyuncağın kil, su, kum, plasterin, ahşap gibi doğal malzemelerden yapılmış olmasına dikkat ederim.” görüşünde oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak annelerin çocukları için oyuncak alırken kalite ve niteliğine dikkat ettikleri, bu konuda bilinçli oldukları, ancak oyuncağın doğal ya da hijyenliğinin anneler için önemli bir etken olmadığı söylenebilir.

Tablo 3. Araştırmaya Dahil Edilen Annelerin Oyuncak Seçiminde Eğitici ve Gelişime Etkisi ile ilgili Görüşleri

Annelerin Oyuncak Seçimi	Her zaman		Bazen		Hiçbir zaman		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Aldığım oyuncağın eğitici olması önemlidir.	89	80,9	18	16,4	3	2,7	110	100,0

Oyuncağı çocuğumun zamanını verimli geçirsın diye alırım.	84	76,4	21	19,1	5	4,5	110	100,0
Seçtiğim oyuncağın çocuğumun yaşına ve becerisine uygun olmasına dikkat ederim.	102	92,7	4	3,6	4	3,6	110	100,0
Oyuncağın farklı amaçlarda kullanılabilme özelliğine dikkat ederim.	60	54,5	38	34,5	12	10,9	110	100,0
Oyuncağı çocuğumun gelişimine katkı sağlasın diye alırım.	89	80,9	17	15,5	4	3,6	110	100,0
Oyuncakların çocuğın gelişimine katkı sağladığını düşünmüyorum.	20	18,2	30	27,3	60	54,5	110	100,0
Oyuncakların çocuğuma zarar verdiğini düşünüyorum.	6	5,5	34	30,9	70	63,6	110	100,0
Çocuğumda saldırganlık duygularını ortaya çıkarıcı türden (tabanca, tüfek, kılıç gibi) oyuncaklar almam.	82	74,5	20	18,2	8	7,3	110	100,0

Tablo 3' te, araştırmaya dahil edilen annelerin oyuncak seçiminde, eğitici ve gelişime etkisi ile ilgili görüşleri incelendiğinde; annelerin %80,9'unun her zaman, %16,4'ünün bazen, %2,7'sinin hiçbir zaman "Aldığım oyuncağın eğitici olması önemlidir." görüşünde oldukları; %76,4'ünün her zaman, %19,1'inin bazen, %4,5'inin hiçbir zaman "Oyuncağı çocuğumun zamanını verimli geçirsın diye alırım." görüşünde oldukları belirlenmiştir. Annelerin %92,7'sinin her zaman, %3,6'sının bazen %3,6'sının hiçbir zaman "Seçtiğim oyuncağın çocuğumun yaşına ve becerisine uygun olmasına dikkat ederim." görüşünde, %54,5'inin her zaman, %34,5'inin bazen, %10,9'unun hiçbir zaman "Oyuncağın farklı amaçlarda kullanılabilme özelliğine dikkat ederim." görüşünde; %80,9'unun her zaman, %15,5'inin bazen, %3,6'sının hiçbir zaman "Oyuncağı çocuğumun gelişimine katkı sağlasın diye alırım." görüşüne oldukları belirlenmiştir. Ayrıca annelerin %27,3'ünün bazen, %18,2'sinin her zaman, %54,5'inin hiçbir zaman "Oyuncakların çocuğın gelişimine katkı sağladığını düşünmüyorum." görüşünde; %30,9'unun bazen, %5,5'inin her zaman, %63,6'sının hiçbir zaman "Oyuncakların çocuğuma zarar verdiğini düşünüyorum." görüşünde ve %74,5'inin her zaman, %18,2'sinin bazen, %7,3'ünün "Çocuğumda saldırganlık duygularını ortaya çıkarıcı türden (tabanca, tüfek, kılıç gibi) oyuncaklar almam." görüşünde oldukları saptanmıştır. Bu sonuçlara göre, annelerin çocuklarına oyuncak tercihlerinde eğitici olmasının önemli bir etken olduğu ve çoğu annenin bu konuda bilinçli oldukları söylenebilir. Ancak bazı anneler ise oyuncakların çocukların gelişimine katkıda bulunmadığını ve zarar verdiğini belirterek oyuncak seçimleri konusunda nelere dikkat etmeleri konusunda bilgiye gereksinimleri olduğu sonucu çıkarılabilir.

Sonuç ve Öneriler

Oyun, çocukların vazgeçemeyeceği, gelişimleri üzerinde sayısız katkısı olan bir etkinliktir. Oyun ne kadar önemli ise oyun materyalleri de o kadar öneme sahiptir. Çocuklar için oyuncaklar, renk, şekil, boyut açısından ilgi çekmeleri, eğlenerek öğrenmelerini sağlamaları, aynı zamanda yaratıcılıklarının artmasına yardımcı olmaları gibi gereksinimlerine cevap verebilen materyallerdir. Burada önemli olan nokta, ebeveynlerin çocukları için seçtikleri oyuncakların neye göre ve nasıl aldıklarıdır. Her ebeveyn çocuğunun gelişimlerinin desteklenmesi, mutlu olması ve herhangi bir nedenden dolayı yoksunluk yaşamamasını istememektedir. Özellikle teknolojinin hızla geliştiği günümüzde çocuğın oyuncağa kavuşması mutluluk verici olsa da bazı ebeveynler açısından ekonomik olarak sıkıntılar yaratabilmektedir. Çünkü oyuncak sektörünün bir sınırı maddi olarak bulunmamaktadır. Özellikle "Pahalı oyuncak iyi oyuncaktır" görüşü her zaman için geçerli olmamakla birlikte oyuncağın çocuğın yaş, gelişim, eğitim gibi özelliklerinin önüne geçtiğini göstermektedir. Elde edilen sonuçlarda da çoğu annenin oyuncak alırken oyuncakların fiyatlarına, görünüşlerine, çocuklarının isteklerine göre aldıkları belirlenmiştir Küçük'e (2003) göre

bazı ebeveynler çocukları mutlu edebilmek için gelişi güzel oyuncak tercihi yaptıklarını, Bolışık, Yılmaz, Yavuz ve Tural Büyük (2014) yaptıkları çalışmada, oyuncak seçerken öncelikle çocuğun yaşı, cinsiyeti ve gelişim seviyesine dikkat edilmesi gerektiğini ve oyuncak seçiminin bu özelliklere dikkat edilmeden yapılmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Ulutaş Avcu (2015) yaptığı çalışmada, annelerin %15'inin maddi yetersizlik yüzünden oyuncak almadığını, Adak Özdemir ve Ramazan (2012) ise annelerin oyuncak seçerken ucuz olmasına dikkat ettiklerini, Onur ve Diğ. (1997) annelerin çocuklarına oyuncak seçerken öncelikle çocuğun isteğini dikkate aldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Özyürek ve Erzurumluoğlu (2016), annelerin oyuncak eğitimi ve çocuğun isteği amacı ile aldıklarını, daha sonra fiyat, markaya dikkat ettiklerini, alma anında çocuğun o anki isteğinden etkilendiğini belirtmişlerdir. Çamur ve diğ. (2008) oyuncak alıcılarının ve satıcılarının fiyatına dikkat ettiklerini, Ünver (2005) ise ebeveynlerin gelir durumu arttıkça oyuncaklara ayırdıkları para miktarının arttığı ve ailelerin oyuncak seçimi konusundaki deneyimlerini birbirlerine aktardıklarını saptamıştır.

Çalışmanın sonuçlarında, çocukları ile vakit geçirebilmek, eğlenebilmek ve aynı zamanda eğlenerek öğrenebilmek amacı ile bazı annelerin oyuncakları satın almak yerine çocukları ile beraber yapmayı tercih ettikleri söylenebilir. Özellikle oyuncakların maddi boyutu düşünüldüğünde evde bulunan artık materyallerle ve gerçeğe yakın materyaller ile oyuncak yapılması mümkündür. Turla, Avcı ve Ersoy (2006)'a göre çocuklar su, çamur, tencere, kutu gibi doğal ve gerçeğe yakın malzemelerle zevkle oynadıklarını, burada önemli olanın oyuncakın işlevsel ve yararlı olması gerektiğini vurgulamışlardır. Şahin, Balcı, Kılıç ve Yazar (2015) çalışmalarında, şehirde (%82,7) ve kırsalda (%64,8) yaşayan çocukların oyuncaklarının satın alınarak temin edildiğini, şehirde yaşayan çocukların oyuncakları daha çok aldıklarını; ancak kırsalda yaşayan çocukların bir kısmını evde yaptıkları sonucuna ulaşmışlardır. Özyürek ve Begde (2012) çocukların satın almadan ziyade evde veya elde yapılan oyuncaklarla oynamayı tercih ettiklerini, Çelebi Öncü ve Ünlüler (2009) ise çocukların oyunlarında oyuncaklardan daha çok gerçek materyaller ile oynamayı tercih ettiklerini ortaya koymuşlardır.

Geçmişten günümüze kadar olan süreçte, oyuncaklar farklılığa uğramış, özellikle teknolojinin hızla gelişmesi ve medya oyuncak seçimini etkileyen faktörler arasında yer almaya başlamıştır. Buna bağlı olarak Elkind bugünün çocuklarının daha çok marka bağımlılığı ve moda bilinci ile yönlendirildiklerini ve yetişkinlerin de oyuncak alımını etkilediklerini belirtmiştir (2011). Çocuklar dünyaya geldikleri andan itibaren önce kendi vücutları ile daha sonra çevresinde bulunan materyallerle oyunlarını sürdürmeye devam etmektedirler. Çocuklar için yaşamın ilk yıllarından itibaren oyun ve oyuncak vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Bu kadar önemli olan materyallerin yetişkinler tarafından alınması sürecinde oyuncak seçimini etkileyen birçok faktör bulunmasına rağmen, dikkat edilmesi gereken özellikler göz önünde bulundurularak alınması gerekmektedir. Özellikle çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine bağlı olarak güvenlik önlemleri alınmış olması, oyuncakta kullanılan malzemelerin çocuğa zarar vermemesi, gelişimlerini olumsuz etkilememesi önemli özellikler arasında yer almaktadır. Özellikle üç yaşın altındaki çocukların hem derilerinin ince olması hem de oyuncaklarla oynarken temizlik ve hijyen kurallarını tam olarak uygulayamamaları nedeni ile mikroplardan ve kimyasal maddelerden korumak olanaksız görülmektedir. Bu nedenle oyuncak seçerken yıkanabilen ve doğal malzemelerden yapılmış oyuncakların alımı daha da önemli olmaktadır. Bolışık, Yılmaz, Yavuz ve Tural Büyük (2014)'ün yaptıkları çalışmalar sonucunda, oyuncakların güvenli olması gerektiğini Özyürek ve Erzurumluoğlu (2016) ise oyuncak satıcılarının en çok güvenlik, lisans ve kaliteye

dikkat ettiklerini, Çamur ve diğ. (2008) oyuncak alıcılarının çocuğun sağlığına zarar verip vermeyeceğine, oyuncak satıcılarının ise ilgi çekici olmasına ve markasına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir.

Farklı amaç ve özelliklere sahip olan oyuncaklar tüm gelişim alanlarını desteklemede yardımcı materyallerdir (Auerbach, 2008). Aynı zamanda çocuklar oyuncaklar ile gelecek yaşamlarındaki becerilerini de öğrenmektedirler. Oyuncaklar, çocukların farklı beceriler kazanmasında önemli yer tutmaktadır. Her oyuncak farklı özellik taşımakta ve çocuğun gelişim alanlarına da farklı farklı düzeylerde katkı sağlayabilmektedir. Örneğin, oyuncaklar çocukların sosyalleşmelerinde ve becerilerinin gelişiminde (Brookshaw, 2009), zihinsel becerilerin gelişiminde (Cherney vd.,2003; Sezer ve Sadioğlu, 2012), motor becerilerinin gelişiminde (Kaya, 2007), dil gelişiminde (Megan ve Georgene, 2006; Sezer ve Sadioğlu,2012) etkili olan materyallerdir. Çalışmanın sonuçlarında annelerin çoğunun oyuncak alırken çocuklarının gelişimlerine destek olan ve eğitici oyuncak almaya çalıştıkları, bu konuda çocukların gelişim ve eğitim açısından önemsedikleri söylenebilir. Kamaraj (1996), Erden (2001) ile Erden ve Alisinanoğlu (2002) ebeveynlerin oyuncak satın alırken, çocukların gelişim düzeylerine, yaşlarına ve ilgilerine yani oyuncuğu sevip sevmediklerine, Cinel (2006) araştırmasında üst sosyo-ekonomik düzeydeki ebeveynlerin çocuğun yaşı, gelişim düzeyi, ilgisi, oyuncuğun eğitici ve eğlendirici olmasına, alt sosyo-ekonomik düzeydeki ebeveynlerin ise ekonomik, dayanıklı ve çocuğun cinsiyetine uygun olmasına daha çok dikkat ettiklerini belirlemişlerdir.

Ayrıca çalışmanın sonuçlarında annelerin oyuncak alırken çocuklarında saldırgan duyguları ortaya çıkaran oyuncakları almadıkları belirlenmiştir. Çulfa (2008)'e göre, silahın ya da benzeri oyuncakların amacı kullanım şekli ve amacı itibarı ile bir canlıyı etkisiz hale getirmektir. Güç duygusunun ortaya çıkardığı bu oyuncaklar çocuklarda başarı ve sevgi yerine, güç odaklı karakter profilini modellemektedir. Çocuğun ilerleyen yaşamında ikili ilişkilerinde kazanan ya da kaybeden bir birey olmasına neden olabileceği riski düşünüldüğü için anne ve babalar çocukların oyuncak silahlarla etkileşimini tercih etmemelidir. Blakemore ve Centers'ın (2005) çalışmalarında kız ve erkek çocuklarının oynadığı oyuncak türlerini incelemişler ve sonucunda; bebekler ve ev içi aktivite oyuncakları ile daha çok kızların oynadıkları, şiddet veya saldırganlık içeren silahlar, araçlar veya figürlerle de erkek çocuklarının oynadıklarını saptamışlardır. Kim (2002) annelerin oyuncak alırken oyuncuğun çocukları için sadece eğlenme ve vakit geçirmek için değil eğitim amaçlı olmasına ve öğrenmeyi desteklemesine daha çok dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ünver, (2005) anne babaların çocukları için oyuncak satın almada çocuklarına tabanca, tüfek gibi oyuncak almadıklarını ve ebeveynlerin oyuncak seçimi konusundaki deneyimlerini birbirlerine aktardıklarını saptamıştır.

Araştırma sonuçları annelerin oyuncak seçiminde oyuncuğun kalite ve niteliğinde özellikle doğal ve hijyen özellikleri ile oyuncak seçerken nelere dikkat edilmesi hakkında bilgilendirmeye gereksinim olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda çocuklara oyuncak seçimi yaparken özellikle temizlik ve hijyen açısından önemli olan yıkanabilen özellikte olmaması ve doğal malzemelerden yapılmaması durumunda çocukları ne gibi riskler ile karşı karşıya kalabilecekleri konusunda bilgilendirme yapılmalıdır. Ayrıca bundan sonra yapılacak çalışmalarda annelerin oyuncak alımında oyuncuğun fiyatını nelerin etkilediğini (sosyoekonomik durum, oyuncak özelliği, gerekliliği vb.) belirleyen çalışmalar yapılması önerilebilir. Çocuğun yaşamının bir parçası olan oyun ve oyuncakların çocukların gelişimlerine katkıları açısından çok önemli olduğu bilinmektedir. Çocuklara sunulacak

oyun ortamlarına dikkat edilmesi kadar oyuncak seçiminde de dikkat edilmesi gereken özellikler bulunmaktadır. Bu nedenle oyuncak seçiminde çocuğun yaşı, gelişim düzeyi, yetenekleri ilgi ve gereksinimlerine göre tercihler yapılmalıdır. Ayrıca oyuncuğun her zaman alınması yerine ebeveynlere evde, öğretmenlerin ise okulda birlikte yapmaları ve birlikte yapmanın çocuk için önemi vurgulanarak, bilgilendirme ve uygulama çalışmaları yapılabilir.

Atıf için (How to cite)

Karacan, N. H. (2020). 36-72 Aylar Arasında Çocuğu Olan Annelerin Oyuncak Seçimindeki Görüşlerinin İncelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 3(5), 30-40.

Kaynakça

- Adak Özdemir, A. ve Ramazan, O. (2012). Oyunağa çocuk, anne ve öğretmen bakış açısı. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Uluslararası e-Dergisi*, 2 (1), 1-16.
- Arıkan D. ve Karaca E. (2004). Annelerin oyuncak seçimi ile ilgili bilgi ve uygulamaları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1,1-9.
- Auerbach, S. (2008). *Çocuk yetiştirmede oyunun önemi*. İstanbul: Yakamoz.
- Blakemore, J. E. O. ve Centers, R. E. (2005). Characteristics of boys' and girls' toys. *Sex Roles*, 53, 619-633.
- Boe, J.L. ve Woods, R.J. (2018) Parents' influence on infants' gender-typed toy preferences. *Sex Roles* 79,358-373. <https://doi.org/10.1007/s11199-017-0858-4>
- Bolışık, B., Bal Yılmaz, H. Yavuz, B. ve Tural Büyük, E. (2014). Yetişkinlerin çocuklar için oyuncak seçimine yönelik davranışlarının incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi / Gümüşhane University Journal of Health Sciences*, 3(4), 976-990.
- Brookshaw, S. (2009). The material culture of children and childhood: understanding. *Journal of Material Culture*, 365-383.
- Cherney, I. D., Kelly-Vance, L., Glover, K.G., Ruane, A. ve Ryalls, B.O. (2003). "The effects of stereotyped toys and gender on play assesment in children aged 18-47 months". *Educational Psychology: An International Journal of Experimental Educational Psychology*, 23(1), 95-106.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B. ve Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz* (Çev. Edi. Aypay, A.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cinel, N. Ö. (2006). *Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki 3-6 yaş grubu çocuğu olan anne-babaların oyuncak ve oyun materyalleri hakkındaki görüşlerinin ve bu yaş grubu çocukların sahip oldukları oyuncak ve oyun materyallerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çamur D, Vaizoğlu S.A. Akbaş M., Başaran D., Batmaz A., Bilgin E. Ve Bulam M. (2008). Oyuncak alıcı ve satıcılarının oyuncak güvenliği ve yönetmeliği konusundaki bilgi düzeyleri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 5(1), 31-38.
- Çelebi Öncü, E. ve Ünlüer, E. (2009). *Okul öncesi çocuklarının oyun materyali tercihlerinin incelenmesi*. Uluslararası Katılımlı II. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi içinde, (s. 569-572). Ankara.
- Dauch C., Imwalle, M., Ocasio, B. ve Metz, A. (2018). The influence of the number of toys in the environment on play in toddlers. *Infant Behavior and Development*, 50, 78-87. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2017.11.005>
- Egemen A, Yılmaz Ö. ve Akil P. (2004). Oyun, oyuncak ve çocuk. *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 5(2), 39-42.
- Elkind, D. (2011). *Oyunun gücü*. Ankara: İmge.
- Erden, Ş. (2001). *Anaokullarına devam eden çocukların ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi*. Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Programı Bilim Uzmanlığı Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Erden, Ş. ve Alisinanoğlu, F. (2002). Anaokullarına devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 42-49.
- Fisher-Thompson, D., Sausa, A.D. ve Wright, T.F. (1995) Toy selection for children: Personality and toy request influences, *Sex Roles* 33,239-255. <https://doi.org/10.1007/BF01544613>
- Goldstein, J. (2012). Play in children's development health and well-being. retrieved from: <http://opensource.wdka.nl/mediawiki/images/4/4e/Play-in-children-s-developmenthealth-and-well-being-feb-2012.pdf>
- Healey, A., Mendelsohn A. ve COUNCIL ON EARLY CHILDHOOD (2019). Selecting appropriate toys for young children in the digital era. *Pediatrics*, 143(1), e20183348
- Hoorn, J. V., Nourot, P. M., Scales, B. ve Alward, K. R. (2007). *Play at the center of the curriculum*. Fourth Edition. New Jersey: Merrill PrenticeHall.

- Kamaraj, I. (1996). *Annelerin okul öncesi eğitim kurumu yönetici ve öğretmenlerin oyuncak seçimleri*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kandır, A. ve Tezel Sahin, F. (2011). *Okul öncesi dönemde oyuncak ve oyun materyalleri. Eğitici Oyuncaklar*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kaya D. (2007). “36 - 72 aylık çocuklar için tasarlanmış oyuncakların çocukların gelişim alanlarına göre incelenmesi” Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kim, M. (2002). Parents perceptions and behaviors regarding toys for young children’s play in Korea. *Education*, 122(4), 793-807.
- Kollmayer, M., Schultes, MT., Schober, B., Hodosi, T. ve Spiel, C. (2018) Parents’ judgments about the desirability of toys for their children: associations with gender role attitudes, gender-typing of toys, and demographics. *Sex Roles* 79, 329-341. <https://doi.org/10.1007/s11199-017-0882-4>
- Megan, M.S. ve Georgene L.T. (2006). “Preschoolers use Information About Speakers' desires to learn new words”. *Cognitive Development*, 21, 214–231
- Nwokah, E., Hsu, H. ve Gulker, H. (2013). The use of play materials in early intervention: the dilemma of poverty. *American Journal of Play*, 5(2), 187-218.
- Oğuzkan, Ş. ve Avcı, N. (2000). *Okul öncesinde eğitici oyuncaklar*. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Oktay, A. (2002). *Yaşamın sibirli yılları: Okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Onur, B., Çelen, N., Çok, F., Artar, M. ve Demir, T. Ş. (1997). Türkiye’de iki kentte annelerin bakış açısıyla çocukların oyuncak gereksinimleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 45-74.
- Özyürek, A. ve Begde, Z. (2012). *Çocuklar Nasıl Bir Oyuncak İsterler? IV*. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi içinde, (s.2471-2481). İstanbul. [Erişim: http://www.eab.org.tr/eab/EAB_Kongre_Kitap_2012.pdf].
- Özyürek, A. ve Erzurumluoğlu, Ş. (2016). “Oyuncak Satıcılarının Bakış Açısından Bireylerin Oyuncak Satın Alma Davranışlarının İncelenmesi”. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1),14-24.
- Pehlivan, H. (2005). *Oyun ve Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Piaget, J. (1962). *Play, dreams and imitation in childhood*. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Poyraz, H. (2003). *Okul öncesi dönemde oyun ve oyuncaklar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Romano J., G. D. (2003). Selecting appropriate toys for young children: the pediatrician’s role. *Pediatrics*, 111(4), 911-913.
- Saracho, O. N. (2002). Developmental play theories and children’s pretend play. *Contemporary perspectives in early childhood curriculum*. (Edt: O. N. Saracho & B. Saracho). Greenwich: Information Age Publishing. pp.41-62.
- Sezer, G.O. ve Sadioğlu Ö. (2012). The comparison of toy preferences of teacher candidates in first and fourth grades of preschool education. *International Journal of Early Childhood Education Research*, 1, 62-75.
- Smirnova, E. O. (2011). Character toys as psychological tools. *International Journal of Early Years Education*, 35-45.
- Smirnova, E. ve Nieves-Rosa, A. (2018). Technological modern toys in early childhood development. N. Veraksa & S. Sheridan (Eds.), *Vygotsky’s Theory in Early Childhood Education and Research*, Oxon: Routledge,
- Spodek, B. ve Saracho, O. N. (2003). Early childhood educational play. *Contemporary perspectives on play in early childhood education*. Edt: O. N. Saracho & B. Spodek). United States of America: Age Publishing Inc. pp. 171-179.
- Şahin, F.T., Balcı, A., Kılıç, Z. A. ve Yazar, A. (2015). Erzurum örneğinde şehir merkezi ve kırsal bölgede yaşayan annelerin çocuklarının oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 298-311.
- Şarman, A. (2015). *Seferihisar geleneksel çocuk oyunları ve oyuncakları üzerine bir inceleme*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Turla A, Avcı N. ve Ersoy Ö. (2006). *Oyuncak seçerken dikkat edilmesi gereken ilkeler: çocuklar için erken uyarıcı çevre kitabı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Ulutaş Avcu, A. (2015). 0-2 yaş bebeği olan annelerin oyuncak tercihlerinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 37-46.
- Ünver, N. (2005). *Kastamonu il merkezinde yaşayan 0-2 yaşları arasında çocuğa sahip anne-babaların çocukları için oyuncak satın alma durumları ve tercihlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vichasilp, K. (2017). Factors influencing purchasing decisions of toys for preschool children in the countryside of thailand. *International Business Management*, 11(12), 2010-2014.
- Weisgram, E.S. ve Bruun, S.T. (2018) Predictors of gender-typed toy purchases by prospective parents and mothers: the roles of childhood experiences and gender attitudes. *Sex Roles*, 79, 342-357. <https://doi.org/10.1007/s11199-018-0928-2>
- Yalçınkaya, T. (2004). *Eğitici oyun ve oyuncak yapımı*. İstanbul: Esin Yayınları.
- Yeniasır, M., Gökbulut, B. ve Yaraşır, Ö. (2017). Knowledge and opinions of families regarding games—Toy selection for 6 to 12 year old children (the case of Northern Cyprus). *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 27(6), 546-558.
- Çulfa, E. 30 Nisan 2008. http://www.tavsiyeeyorum.com/makale_961.htm
- Küçük, E. (2003). “Oyuncak seçimi özen istiyor”, <http://www.ntvmsnbc.com/news/226887.asp>,
- Oyuncaklar Hakkında Yönetmelik: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161004-24.htm>).